

Phép màu kinh tế của Trung Quốc đang gõn tởi hỏn, và giờ có nguy cở gây ra hỏi nhiờu hỏn lỏi.

Nhờng con búp bê nhỏa trong mỏt nhà máy đở chỏi tởi tởnh Chiỏt Giang, Trung Quốc

Sở trỏi đởy của nỏn kinh tế Trung Quốc trong 40 nỏm qua đỏc coi là mỏt trong nhờng thành tỏu hiỏm hoi trong lỏch sỏ nhỏn loỏi. Trong chỏa đởy hai thỏ hỏ, mỏt đỏt nỏc tở cỏp tở túc, khỏp kín vỏi thỏ giời bên ngoỏi đã tìm đỏc cách tở thỏm

nhập vào mọi khía cạnh của cuộc sống hiện đại. Sự hàng hóa được sản xuất đến gần như tất cả các thiết bị phức tạp, từ đường nhựa đến nhà máy điện hạt nhân, các công ty Trung Quốc – chủ yếu là do nhà nước sở hữu – đã phá vỡ chuỗi sản xuất và đầu tư toàn cầu.

Lịch sử phát triển kinh tế, từ việc phát minh ra bánh xe đến cách mạng công nghiệp lần thứ 4, luôn là câu chuyện về những sự đổi mới mang tính đột phá đầy ranh giới từng trường học và trường kinh tế của Trung Quốc kể từ khi nước này mở cửa vào năm 1978 cũng không khác. Những thay đổi này vậy đã được hoan nghênh trong vài thập kỷ qua. Trung Quốc đã tạo ra việc làm và sự giàu có, trong khi phần còn lại của thế giới được hưởng sự lựa chọn sản phẩm rộng hơn và dịch vụ giá thấp hơn.

Tuy nhiên, tất cả những điều tốt đẹp đều phải kết thúc. Khi Cộng hòa nhân dân Trung Hoa đến sinh nhật lần thứ 70, nước này không còn được coi là một thế lực vô hại. Những thách thức đối với mô hình kinh tế của Trung Quốc đang gia tăng, như các tranh chấp thương mại và công nghệ giữa Bắc Kinh và Washington đã chứng kiến.

Chỉ vài ngày trước trên báo chí phương Tây là cách các nguồn lực mạnh mẽ được giới phóng báo sự tăng trưởng kinh tế của Trung Quốc đang làm gián đoạn nền kinh tế trong nước. Chỉ với các nhà lãnh đạo Trung Quốc hiện tại và tương lai, việc quản lý sự thay đổi kinh tế trong khi duy trì ổn định xã hội quan trọng hơn nhiều so với việc tìm ra cách để phó với những tuyên bố trên mạng xã hội của Tổng thống Mỹ đương nhiệm. Chỉ với các mặt nền kinh tế và mặt cá nhân, quá nhiều điều tốt đẹp có thể gây bất lợi. Trước cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu, nền kinh tế Trung Quốc – và quan trọng hơn là các việc làm của người dân Trung Quốc – phụ thuộc vào xuất khẩu.

Chỉ một vài nhu cầu quốc tế suy sụp và thị trường lao động trong nước trì trệ, Trung Quốc đã quyết định thay đổi chiến lược vào đầu năm 2009 và đã phát động một chiến dịch dùng nợ để đầu tư chắp vá tăng trưởng.

“Gói kích thích 4 nghìn tỷ nhân dân tệ” nổi tiếng, thực chất là tăng thanh khoản trợ giá hơn 12% tăng sản phẩm quốc nội (GDP) của Trung Quốc năm 2008, được cho là đã có tác dụng làm ổn định nền kinh tế toàn cầu. Trong khi đó, “gói kích thích

Obama” của Mỹ năm 2009 có giá trị dẫu 800 tỷ USD, chỉ chiếm khoảng 5,5% GDP của Mỹ năm 2008.

Đây là khi Trung Quốc đã bắt đầu nghiên cứu, một tình huống mà các cơ quan quản lý tài chính của nước này cuối cùng cũng bắt đầu nắm bắt được, nhưng chỉ sau khi nhận ra rằng việc “cai nghiên cứu” hoàn toàn trong giai đoạn cuối của chu kỳ kinh tế toàn cầu cũng không phải là điều lành mạnh.

Không thể phủ nhận rằng việc chấm dứt tình trạng nghiên cứu đã làm nên kinh tế Trung Quốc xáo trộn mạnh mẽ. Trong khi tranh chấp thương mại với Mỹ đã chiếm lĩnh hết các tin báo trong 18 tháng qua, tình trạng đã trở nên khó khăn từ nửa đầu năm 2018.

Các nhà kinh tế học của Ngân hàng đầu tư UBS lưu ý rằng “thực chất quy định và tài chính” là các nguyên nhân chính dẫn đến tình trạng suy giảm. Thứ nhất, các chính quyền địa phương đã thực chất kiểm soát nợ, dẫn đến đầu tư công sụt giảm. Thứ hai, các quy định về “hoạt động tài chính ngầm” – một trong những nguồn tăng trưởng lớn nhất trong việc sử dụng tín dụng – đã bắt đầu chấm dứt, dẫn đến chi phí vay cao hơn, tín dụng ngầm suy giảm, phát hành trái phiếu yêu cầu và với lãi suất trái phiếu cao hơn. Do đó, đến cuối năm 2018, tỷ lệ tín dụng là một phần GDP đã ổn định ở mức 20-25%, chỉ còn một nửa so với một thập kỷ trước.

Các thị trường tài chính bị giảm giá vì các khoản nợ lớn kiểm soát tăng trưởng đầu tư không bền vững và lo ngại về nền kinh tế giảm tốc, đặc biệt là trong thị trường nhà đất.

Tài sản bất động sản giảm tốc tăng trưởng được dự kiến sẽ tác động đến tăng trưởng tiêu dùng, và điều này đã được chứng thực bằng dữ liệu về mô hình tăng trưởng tiêu dùng giảm xuống còn 7,4% so với cùng kỳ năm 2018, từ 7,5% năm 2017, và dự kiến sẽ giảm xuống dưới 7,0% năm 2019. Không nơi nào bị ảnh hưởng nhiều hơn ngành công nghiệp xe hơi: doanh số hàng tháng đã giảm từ mức tăng trưởng gần 30% so với cùng kỳ vào giữa năm 2016, xuống mức giảm mạnh bắt đầu vào tháng 7/2018, và đến giờ vẫn chưa tăng trưởng trở lại.

Thời kỳ trỗi dậy của Trung Quốc đã qua, những điều quan trọng trước khi chúng ta giống lên hội chuồng cãnh báo là phải nhìn mạnh rằng phần lớn điều này là có chủ ý.

Tiêu dùng vẫn tăng nhanh hơn tốc độ tăng trưởng chung của nền kinh tế, trong khi điều ngược lại xảy ra với tăng trưởng đầu tư. Chúng nào còn sự khác biệt hữu hình giữa hai bên, thì nền kinh tế Trung Quốc đang tái cân bằng đúng hướng.

Tuy nhiên, khi tiêu dùng hộ gia đình bắt đầu trở thành đầu tàu của nền kinh tế, thì đó tạo ra các việc làm ngành dịch vụ thay vì ngành sản xuất, thì chính phủ và các công ty – cả nhà nước và tư nhân – cần phải thích nghi với những thay đổi về hành vi người tiêu dùng. Về mặt này, khi Trung Quốc mở cửa, một trong những nguồn lực gây gián đoạn lớn nhất là khi các hộ gia đình không thay đổi lối sống hàng hóa và dịch vụ đầu tư, và quay sang dùng hàng ngoại.

Quay lại kiểm tra thị trường xe hơi: trong khi tăng doanh số bán giảm 6% ở Trung Quốc vào năm 2018, điều ít được chú ý là thực tế rằng chủ yếu là các thị trường hiệu quả trong nước đang suy giảm nhu cầu. Dù không phân biệt quá nhiều giữa xe nhập khẩu và xe thị trường hiệu quả ngoài sản xuất trong nước, xe địa phương dù giảm giá đã không làm tăng nhu cầu. Ngay cả trong thị trường tài chính gia đình bắt đầu chậm, có vẻ như người tiêu dùng Trung Quốc sẵn sàng trả giá cao cho chất lượng, dù là chất lượng nhận thức hay thực tế. Đây là một bài học mà các doanh nghiệp trong nước rất cần phải học, đặc biệt là trong các ngành ít được báo và hoặc các ngành có sự hiện diện trong nước yếu hơn.

Cuộc đua để tăng trưởng thị trường các phương tiện chuyển động điện hoặc tiết kiệm nhiên liệu khác đã bắt đầu; vẫn là thị trường được cho là không có người chơi toàn cầu thị trường. Trung Quốc đang đầu tư mạnh vào ngành này và các công ty như BYD và CATL đã được coi là yếu tố gây gián đoạn trong lĩnh vực này. Tuy nhiên, với việc Tesla sắp hoàn thành nhà máy đầu tiên tại Trung Quốc và nỗ lực của các đối thủ nước ngoài sắp thành hiện thực, có nhiều khả năng người tiêu dùng Trung Quốc sẽ quay lưng lại với các thị trường hiệu quả Trung Quốc, ngay cả khi giá cả cạnh tranh hơn. Vấn đề cùng sự chuyển ra nước ngoài, làm tăng thị trường cán cân thanh toán của đất nước và ảnh hưởng đến tín dụng, và đó là trước khi nói đến lo ngại triền miên về việc xảy ra tháo vãn.

Giống như nhiều nước châu Âu, trợ cấp chính phủ và quy định nhúng vào mặt số ngành như thuế đã khuyến khích đầu tư vào xe điện, nhưng nếu các thông tin từ Trung Quốc tiết lộ trong cuộc đua này, câu hỏi sẽ được đặt ra là liệu số hiện diện mạnh mẽ của nhà nước trong lĩnh vực này cuối cùng có gây trở ngại hay không. Câu hỏi này đưa chúng ta đến rủi ro gây gián đoạn cuối cùng, và có lẽ là đáng kể nhất: sự trì hoãn của công nghệ Trung Quốc.

Trong quý 4/2006, mặt công ty Trung Quốc đã lọt vào danh sách các công ty giao dịch công khai có giá trị cao nhất thế giới của Financial Times là Ngân hàng Công nghiệp Trung Quốc. Trong top 10 có 4 công ty năng lượng, 3 ngân hàng và chỉ 1 công ty công nghệ. Vào cuối năm 2018, có 1 ngân hàng còn trên danh sách, trong khi có 7 công ty công nghệ, với 2 trong số này đến từ Trung Quốc. Hai thập kỷ trước, Tencent chỉ được biết đến là công ty trò chơi, trong khi Jack Ma đang khởi sự Alibaba trong căn hộ của mình. Vào đầu năm 2018, 2 công ty trị giá tổng cộng 1 nghìn tỷ USD và là niềm tự hào của Trung Quốc. Sự trì hoãn của 2 công ty này gần như không có nhà nước can thiệp. Cách họ đã gây biến động nền công nghệ toàn cầu, chưa kể đến xã hội Trung Quốc, đã được rộng rãi ghi nhận. Bắc Kinh có thể, với nhiều bằng chứng, chỉ định các trung tâm công nghệ như Thâm Quyển và Hàng Châu là ví dụ cho cách làm thế nào để đổi mới công nghệ do tự nhân thức đẩy và hệ thống chính trị có thể tiến tới song song.

Các công ty công nghệ có thể tự chế tạo phá, miễn là nhà nước giữ quy định hợp pháp để can thiệp khi công nghệ đe dọa các hệ thống. Tuy nhiên, việc mặt hệ thống kinh tế đang tiến hành biến đổi đang trở nên khó khăn.

Lĩnh vực công nghệ tài chính cũng như vậy. Sự phát triển của ngân hàng trực tuyến đã dẫn đến sự lụi tàn các chi nhánh ngân hàng truyền thống giảm 21% trên khắp châu Âu trong thập kỷ qua. Chúng ta có thể tự đánh giá thế giới lao động biến đổi trong ngành công nghệ được coi là “cực kỳ trung”. Câu chuyện tiếp theo sẽ xảy ra ở Trung Quốc nhưng với quy mô lớn hơn rất nhiều, khi ngay cả những người bán hàng trên đường phố cũng chấp nhận thanh toán di động qua mã QR. Nếu phần lớn xã hội bỏ qua hoàn toàn hệ thống ngân hàng chính thức, nguy cơ chi nhánh đóng cửa là rõ ràng. Khác với châu Âu, Trung Quốc vẫn là một quốc gia đang phát triển và tính chính đáng của chính quyền, đặc biệt là ở các khu vực thành thị, phụ thuộc vào việc tạo ra việc làm cho công nhân trẻ.

Nếu những việc làm này biến mất nhanh hơn là được thay thế, thông qua tự động hóa và trí tuệ nhân tạo, và khi không có hệ thống phúc lợi phù hợp để hỗ trợ người

dân, rõ ràng có nguy cơ mất ổn định xã hội. Và đó là còn chưa xem xét điếu kiện ở những khu vực nông thôn, nơi mà lực lượng lao động phần lớn không có kỹ năng và có nguy cơ mất việc còn cao hơn.

Điều mà chúng tôi là dù công nghệ đã làm nên điếu kiện điếu cho người dân Trung Quốc trong thập kỷ qua, giờ đây nó có thể sẽ gây gián đoạn quá mức. Bắc Kinh có bao giờ yêu cầu các công ty công nghệ lớn “đi chằm lị” không? Hoặc câu trả lời có thể nằm ở việc tái do hóa kinh tế hơn nữa, cho phép thế trường tạo ra các công việc cần thiết? Có khả năng nào Trung Quốc sẽ chấp nhận đổi mới tiêu chuẩn trường năng suất thập hơn để hơn chi sẽ gián đoạn, hoặc là chấp nhận đánh thuế lũy tiến cao?

Nền kinh tế Trung Quốc đang được quản lý để thách thức các kỹ năng mới cách nhất quán đến mức bất cứ khi nào có sự chao đảo, thế trường vốn giữ niềm tin rằng Trung Quốc có thể tìm ra cách để vượt lên vượt qua, thông qua kích thích tài chính và tiến bộ kỹ thuật với các biện pháp hành chính.

Tuy nhiên, sự đến lúc việc vượt lên vượt qua là không dễ. Vượt lên vượt qua không tạo ra để trường để tạo ra việc làm mới, để bù đắp sẽ gián đoạn được tạo ra trong nước; nó không tạo ra hiệu ứng tài sản để khuyến khích các hộ gia đình chi tiêu, nó không lôi kéo các công dân dấy tham vọng của Trung Quốc để giữ vốn trong nước, hoặc thậm chí là giữ bản thân họ trong nước.

Sau nhiều thập kỷ tạo ra mô hình trường trường kinh tế gây đứt phá nhất mà thế giới trường thấy, Bắc Kinh đang thấy rằng mô hình này sẽ gây gián đoạn, mức dù chưa thể làm hủy hoại. Tập Cận Bình sẽ có nhiều điếu phụ nghị nghị khi ông chào đón đám đông ở quảng trường Thiên An Môn vào ngày 1/10. Hy vọng rằng ở phía trước sẽ là câu hỏi: chúng ta có để việc làm cho thế giới không, và nếu không thì chúng ta sẽ tạo thêm việc làm bằng cách nào?

Geoffrey Yu là Trưởng Văn phòng Quản lý Tài sản Quốc gia Anh tại Công ty Quản lý tài sản UBS (UBS Wealth Management). Bài viết được đăng trên trang [hatham House](#)

Ngọc Tú (gt)